

FİLM
KULÜBÜ

FİLM KULÜBÜ

“The Film Club” ilk olarak 2007 yılında

Thomas Allen Publishers tarafından Kanada’da yayınlanmıştır.

©David Gilmour, 2008

Türkçe yayın hakları:

© Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Asmalımescit Mah. Ensiz Sok.

No:2 D:4 Tünel İstanbul

Tel: (212) 245 08 39

domingo@domingo.com.tr

domingo

Domingo, Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.’nin markasıdır.

Yayıncı Sertifika No: 12746

www.domingo.com.tr

Yazar: David Gilmour

Çeviri: Dost Körpe

Kapak ve Sayfa Uygulama: Deniz Guliyeva

Kapak illüstrasyonu: Peter Mac

ISBN: 978-605-88981-5-8

Baskı: Mayıs 2010

Graphis Matbaa, İstanbul

100 Yıl Mahallesi, Matbaacılar Sitesi,

2. Cadde, No: 202 A, Bağcılar

(212) 629 06 07

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇEN GÜN BİR KIRMIZI IŞIKTA beklerken oğlumun bir sinemadan çıktığını gördüm. Yanında yeni kız arkadaşı vardı. Kız parmak uçlarıyla oğlumun ceketinin yeni en ucundan tutuyor, kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Hangi film seyrettiklerini göremedim -çiçeklerle bezeli bir ağaç, markizi tamamen kapatıyordu- ama aklıma ikimizin baş başa, film seyrederek, sundurmada oturarak geçirdiği üç sene gelince neredeyse acı verici bir nostaljiye kapıldım; bir baba, oğlunun ergenliğinin o sihirli son demlerine genellikle pek tanık olamaz. Artık oğlumu alıştığım (yani gerektiği) kadar çok görmüyorum, ama o dönem muhteşemdi. İkimiz için de şanstı.

Ergenken, okulu bırakan kötü çocukların gittiği bir yer olduğuna inanırdım. Dünyanın kenarında bir yerdi, tıpkı fil

mezarlığı gibi, ama burası küçük oğlanların incecik beyaz kemikleriyle doluydu. Hâlâ kâbuslarımda fizik sınavına çalıştığımı, ders kitabımın sayfalarını giderek artan bir kaygıyla çevirdiğimi, çünkü *böyle şeylerle* -vektörler ve parabollerle- *ilk kez karşılaştığımı* görmemin sebebi budur eminim.

Otuz beş yıl sonra, oğlumun notları dokuzuncu sınıfta düşünmeye başlayınca ve onuncu sınıfta dibe vurunca, bir çeşit çifte dehşete kapıldım, hem olanlar karşısında, hem de hâlâ vücudumda çok canlı olan o hissi anımsadığım için. Eski karımla evlerimizi değiş tokuş ettik (“Çocuğun bir erkekle kalmaya ihtiyacı var,” dedi). Ben onun evine taşındım, o da benim eski bir şeker fabrikasının içinde bulunan ve bir doksan boyundaki iri kıyım bir ergenin sürekli kalamayacağı kadar küçük bir yer olan loftuma. Böylece oğlumun ödevlerini eski eşimin yerine *benim* yapabileceğimi farz etmişim içten içe.

Ama işe yaramadı. Her gece “Ödevin bu kadar mı?” diye sorduğumda oğlum Jesse neşeyle “Kesinlikle!” diye karşılık veriyordu. O yaz bir haftalığının annesinin yanında kalmaya gittiğinde, yatak odasındaki akla gelebilecek her yere gizlenmiş yüzlerce farklı ödev buldum. Kısacası okul onu bir yalançıya veya kaypak bir müşteriye dönüştürüyordu.

Onu bir özel okula gönderdik; bazı sabahlar şaşkın bir sekreter bizi arayarak Jesse'nin yerini soruyordu. Bir süre sonra sırik gibi evladım sundurmada beliriveriyordu. Nereye gitmişti? Belki de bir banliyödeki veya daha berbat bir yerdeki bir alışveriş merkezinde düzenlenen bir rap yarışmasına, ama okula gitmediği kesindi. Küplere biniyorduk, ciddiyetle özür diliyordu, birkaç günlüğüne uslu davranıyordu, sonra da tekrar azıtıyordu.

İyi huylu bir çocuktuktu, çok gururluydu, ilgilenmediği hiçbir şeyi yapamıyor gibiydi, sonuçlardan ne kadar kaygılanırsa kaygılanırsın. Ki epey kaygılanıyordu. Karneleri yorum kısımları hariç iç karartıcıydı. Her türden insan tarafından seviliyordu, eski ilkokulunun duvarlarını spreyle boyayla boyadığı için onu tutuklayan polis bile sevmişti. (Komşular onu tanıyınca gözlerine inanmamışlardı.) Polis onu eve bırakırken “Yerinde olsam suç dünyasına girmeyi unuturum Jesse,” demiş. “Sen öyle bir insan değilsin.”

Sonunda bir ikindi vakti ona Latince dersi verirken, önünde ne defter ne de kitap bulunduğunu fark ettim; üstünde Roma konsüllerinin çevirmesi gereken sözlerinin yazılı olduğu buruşuk bir kâğıt parçası vardı o kadar. Mutfak masasının diğer tarafında başı eğik oturuşunu anımsıyorum; bronzlaşamayan beyaz yüzünde beliren en küçük huzursuzluk, bir kapının çarpılması kadar net fark ediliyordu. Günlerden Pazar’dı, ergenlerin nefret ettiği türden bir gündü, hafta sonu bitmek üzereydi, ödevler yapılmamıştı, şehir güneşsiz bir gündeki okyanus misali griydi. Sokakta ıslak yapraklar vardı; sisin içinden Pazartesi yaklaşmaktaydı.

Birkaç saniye sonra “Ders notların nerede Jesse?” dedim. “Okulda bıraktım.”

Dil konusunda yetenekliydi, dillerin içsel mantığını anlıyordu, aktör kulağına sahipti, bu ödev onun için çocuk oyuncağı olmalıydı, ama hiçbir şey bilmediği ders kitabını karıştırıp durmasından anlaşıyordu.

“Ders notlarını neden getirmediyini anlamadım,” dedim. “İşi yokuşa sürdün.”

Sesimdeki sabırsızlığı fark etti; rahatsız oldu ve bu beni de

biraz huzursuzlandırdı. Benden korkuyordu. Bundan nefret ediyordum. Baba oğul arasında normal bir durum muydu, yoksa onu kaygılandıran çabuk sinirlenmem, doğuştan gelen sabırsızlığım mıydı, hiç bilmiyordum. “Neyse,” dedim. “Böyle de eğleniriz. Latince’ye bayılırım.”

“Sahi mi?” diye sordu hevesle (konuyu değiştirmeye can atıyordu). Çalışmasını, tükenmez kalemli nikotin lekeli parmaklarıyla tutmasını bir süre seyrettim. Çirkin el yazısını.

“Bir Sabin kadını nasıl kaçırılır baba?” diye sordu bana.

“Sonra anlatırım.”

Duraksadı. “Miğfer fiil midir?”

Böyle sorular sorup durdu; ikinci gölgeleri mutfak fayanslarına yayılıyordu. Kalemin ucu masanın vinil yüzeyine çarpıyordu. Odada bir çeşit uğultu işitmeye başladım giderek. Nereden geliyordu? Jesse’den mi? Neden peki? Ona gözlerimi diktim. Evet, bir çeşit sıkıntıydı, ama nadir bir tarzda; Jesse yaptığı işin gereksizliğine canı gönülden, neredeyse tüm hücreleriyle inanıyordu. Ayrıca tuhaf bir sebep yüzünden, o birkaç saniyede sanki o can sıkıntısını *kendi vücudumda* hissettim.

Ah, diye düşündüm, okulda böyle oluyor demek. *Buna* karşı da elinizden bir şey gelmez. Sonra birden okul savaşını neden kaybettiğini anladım -bir camın kırılışı kadar net bir şekilde-.

Aynı anda, bu mesele yüzünden onu kaybedeceğimi, bu aralar bir gün masadan kalkıp “Ders notlarım mı nerede? Ders notlarım nerede söyleyeyim. Kıçıma soktum. Üstüme gelmeyi kesmezsen senin kıçına da sokacağım,” diyeceğini anladım -hissettim-. Sonra da kapıyı çarparak çekip gidecekti.

“Jesse,” dedim usulca. Ona baktığımı biliyordu ve bundan rahatsız oluyordu, sanki başı (tekrar) belaya girmek üzereydi

de bu aktivite, yani ders kitabının sayfalarını karıştırıp durmak, belayı savuşturmanın bir yoluydu.

“Jesse, kalemini bırak. Bir saniye dur lütfen.”

“Ne?” dedi. Ne kadar solgun, diye düşündüm. Sigaralar canını emiyor.

“Bana bir iyilik yapmanı istiyorum,” dedim. “Okula gitmeyi isteyip istemediğine karar vermeni istiyorum.”

“Baba, ders notlarım...”

“Ders notlarını boşver. Okula gitmeyi sürdürmeyi isteyip istemediğini düşünmeni istiyorum.”

“Neden?”

Kalp atışlarımın hızlandığını, yüzüme kan hücum ettiğini hissedebiliyordum. Daha önce hiç kalkışmadığım, aklımdan bile geçirmedığım bir şey yapmaktaydım. “Çünkü istemiyorsan sorun değil.”

“Nasıl yani?”

Söyle işte, çıkar ağzından baklayı.

“Artık okula gitmek istemiyorsan, gitmek zorunda değilsin.”

Genzini temizledi. “Okulu bırakmama izin mi vereceksin?”

“İstiyorsan. Ama lütfen birkaç gün düşün. Bu çok büyük...”

Ayağa fırladı. Heyecanlanınca ayağa fırlardı hep; uzun uzuvları, hareketsiz durmaya dayanamazdı. Masaya eğilerek, başkalarının duymasından korkarcasına sesini alçalttı. “Birkaç güne ihtiyacım yok.”

“Yine de birkaç gün düşün. Israr ediyorum.”

O akşam iki kadeh şarap içip kendimi hazırladıktan sonra,

loftumda kalan annesini arayıp haberi verdim. İnce ve uzun, güzel bir aktristi, hayatımda tanıdığım en iyi kalpli kadındı. “Aktrise benzemeyen” bir aktristi, anlarsınız ya. Ama hep en kötü ihtimalleri düşünürdü ve haberi alır almaz hayalinde Jesse’nin Los Angeles’ta bir karton kutuda yaşadığı canlandı.

“Sence özgüveni az diye mi böyle oldu?” diye sordu Maggie.

“Hayır,” dedim. “Bence okuldan nefret ettiği için oldu.”

“Okuldan nefret ediyorsa onda bir terslik var demektir.”

“Ben de okuldan nefret ederdim,” dedim.

“Belki de senden öğreniyordur.” Böyle bir süre tartıştık, sonunda ağlamaya başladı, bense Che Guevara misali, sonunu düşünmeden genellemeler yapıyordum.

“Öyleyse bir işe girmeli,” dedi Maggie.

“Sence nefret ettiği bir aktiviteyi bırakıp başka birine başlamasının anlamı var mı?”

“Ne yapacak peki?”

“Bilmiyorum.”

“Belki biraz hayır işi yapabilir,” dedi burnunu çekerek.

Gecenin bir vakti uyandıgımda karım Tina yanımda kırmıldandı; kalkıp pencereye gittim. Ay gökyüzünde tuhaf bir şekilde alçaktaydı; yolunu kaybetmişti ve eve çağrılmayı bekliyordu. Ya hata yapıyorsam? diye düşündüm. Ya modern olacağım diye oğlumun hayatını mahvetmesine göz yumuyorsam?

Evet, diye düşündüm. Bir şeyle uğraşması gerek. Ama neyle? Okul meselesi gibi olmayacak neyle uğraşmasını sağlayabiliriz? Kitap okumuyor; spordan nefret ediyor. Neyi seviyor?

film izlemeyi. Bunu ben de seviyordum. Hatta otuzlarımın sonlarındayken bir televizyon programında cerbezeli bir film eleştirmeni olmuşum. Bu ne işimize yarardı peki?

Üç gün sonra Jesse akşam yemeği için Le Paradis'e, beyaz masa örtüleri ve ağır gümüş sofrta takımları kullanılan bir Fransız restoranına geldi. Beni dışarıda bekliyordu, bir taştan korkuluğa oturmuş sigara içiyordu. Restoranlarda tek başına oturmaktan hazzetmezdi. Kendini rahatsız hissedirdi, herkesin onu arkadaşsız bir kaybeden olarak gördüğünü düşünürdü.

Onu kucakladım; genç bedeninin gücü, canlılığı hissediliyordu. "Şarap söyleyelim, sonra da sohbet ederiz."

İçeri girdim. El sıkışmalar. Gururunu okşayan yetişkin ritüelleri. Hatta barmenle *Walton Ailesi*'ndeki Küçük John hakkında şakalaştı. Konuşmadan, biraz dalgınca oturup garsonu bekledik. İkimiz de kritik bir şeyi bekliyorduk; o gelene kadar konuşacak bir şey yoktu. Şarabı sipariş etmeyi Jesse'ye bıraktım.

"Corbières," diye fısıldadı. "Güney Fransa, değil mi?"

"Doğru."

"Taşra, değil mi?"

"Evet."

"Corbières lütfen," dedi garsona, kafadan attığımı biliyorum ama eğleniyorum dercesine gülümseyerek. *Tanrım, ne güzel gülümsüyor.*

Şarabın gelmesini bekledik. "Sen tat," dedim. Şişe mantarını kokladı, şarabı kadehte beceriksizce çalkaladı ve alışıık olmadığı bir kaptan süt için bir kedi gibi bir yudum aldı. "Anlayamıyorum ki," dedi son anda panikleyerek.

“Anlayabilirsin,” dedim. “Sakin ol yeter. Beğenmediysen beğenmemişsindir.”

“Geriliyorum.”

“Kokla yeter. Anlarsın. İlk izlenim her zaman doğrudur.”

Tekrar kokladı.

“Burnunu içeri sok.”

“Güzel,” dedi. Garson şişenin ucunu kokladı. “Seni tekrar görmek güzel Jesse. Babanı hep görüyoruz zaten.”

Restorana bakındık. Etobicokelu yaşlı çift oradaydı. Bir dişçiyle karısı; oğulları Boston’daki bir üniversitenin işletme bölümünden mezun olmak üzereydi. El salladılar. Biz de el salladık. *Ya yanılıyorsam?*

“Evet,” dedim, “konuştuğumuz meseleyi düşündün mü?”

Ayağa kalkmak istediğini ama kalkamadığını görebiliyordum. Buna sinirlenmişçesine etrafa bakındı. Sonra solgun yüzünü sır verircesine benimkine yaklaştırdı. “Açıkçası,” diye fısıldadı, “bir daha hiçbir okula adım atmak istemiyorum.”

Midem kasıldı. “Tamam öyleyse.”

Konuşmadan bana baktı. Bunun karşılığında bir şey istememi bekliyordu.

“Bir şartla,” dedim. “Çalışmak zorunda değilsin, kira ödemek zorunda değilsin. Her gün beşe kadar uyuyabilirsin. Ama uyuşturucu yok. Uyuşturucu kullanırsan külahları değiştiriz.”

“Tamam,” dedi.

“Ciddiyim. Uyuşturucuya bulaşırsan *camna* okurum.”

“Tamam.”

“Ama,” dedim, “bir şey daha var.” (Kendimi *Komiser Kolombo* gibi hissettim.)

“Ne?” dedi.

“Benimle haftada üç film seyretmeni istiyorum. filmleri ben seçeceğim. Alacağın tek eğitim bu olacak.”

“Şaka yapıyorsun,” dedi bir an sonra.

Hiç vakit kaybetmedim. Ertesi günün ikindisinde onu salondaki mavi kanepeye oturttum, sağına geçtim, perdele-ri kapadım ve ona François Truffaut’nun *400 Darbe* (1959) filmini seyrettirdim. Avrupa sanat filmlerini seyretmeyi öğre- nene kadar onlardan sıkılacağımı biliyordum ve bu film iyi bir başlangıç olur gibi gelmişti. Bildiğimiz gramerin bir varyas- yonunu öğrenmek gibidir.

Truffaut, diye açıkladım, yönetmenlik dünyasına arka ka- pıdan girdi (kısa kesmek istiyordum); liseden terkti (senin gibi), asker kaçağıydı, ufak tefek şeyler çalan bir hırsızdı; ama filmlere tapardı ve çocukluğunu o günlerde, savaş sonrasında Paris’in her yerinde açılan sinemalara biletsiz girerek geçirdi.

Yirmi yaşındayken, Truffaut’ya sempati duyan bir edi- tör ona film eleştirmenliği teklifi yaptı... böylece ilk adımı atan Truffaut yarım düzine sene sonra ilk filmini çekti. *400 Darbe* (ki “yaban yulaflarını hasat etmek” anlamına gelir) Truffaut’nun okulu asarak geçirdiği yıllara otobiyografik bir bakışıydı.

Yirmi yedi yaşındaki çiçeği burnunda yönetmen, kendisinin ergenlik halini oynayacak oyuncuyu bulmak için gazeteye ilan verdi. Birkaç hafta sonra, orta Fransa’daki bir yatılı okuldan kaçıp da otostopla Paris’e gelmiş bir çocuk, Antoine rolü için başvurdu. Adı Jean-Pierre Léaud’du.

Artık Jesse’nin ilgisini çekmiştim. Bir psikiyatristin muaye- nehanesinde geçen bir sahne hariç filmin tamamının sessiz çekildiğini -sesler sonradan eklenmişti-, çünkü Truffaut’nun

ses kayıt cihazlarına yetecek parası olmadığını açıkladım. Jesse'ye meşhur bir sahneye dikkat etmesini söyledim; o sahnede bir sınıf dolusu çocuk, bir Paris gezisi sırasında öğretmenlerinden gizlice kaçarlar; muhteşem bir andan, küçük Antoine'ın bir kadın psikiyatristle konuşmasından biraz bahsettim. "Kadın seks hakkında soru sorunca Antoine'ın gülümsemesine dikkat et," dedim. "Unutma ki senaryo yoktu; bu tamamen doğaçlamaydı."

Kepekli bir lise öğretmeni gibi konuşmaya başladığımı fark ettim birden. Bu yüzden filmi başlattım. Sonuna kadar seyrettik, Antoine'ın ıslahevinden kaçtığı uzun sahneyi seyrettik; tarlalarda koşar, çiftliklerin yanından ve elma ağaçlarının arasından geçer, ta ki göz kamaştırıcı okyanusa varana dek. Sanki okyanusu ilk kez görüyordur. Öyle *engindir* ki! Sonsuzluğa uzanmaktadır sanki. Tahta basamaklardan iner; kumsalda yürür ve orada, tam dalgaların başladığı yerde, biraz geri çekilip kameraya bakar; görüntü donar; film bitmiştir.

Birkaç saniye sonra "Nasıl buldun?" dedim.

"Biraz sıkıcı."

Pes etmedim. "Antoine'ın durumuyla seninki arasında benzerlik görüyor musun?"

Bunu bir an düşündü. "Hayır."

"filmin sonunda, o son sahnede yüzünde niye öyle tuhaf bir ifade var sence?"

"Bilmem."

"Nasıl görünüyor?"

"Kaygılı görünüyor," dedi Jesse.

"Neden kaygılanıyor olabilir?"

“Bilmem.”

“Onun durumunu düşün,” dedim. “İsrahevinden ve ailesinden kaçtı; artık özgür.”

“Belki de şimdi ne yapacağını düşünüp kaygılanıyordur.”

“Nasıl yani?” dedim.

“Belki de ‘Tamam, buraya kadar geldim, peki şimdi ne olacak?’ diyor.”

“Tamam, tekrar sorayım,” dedim. “Onun durumuyla seninki arasında benzerlik görüyor musun?”

Sırtıttı. “Yani artık okula gitmem gerekmediğine göre ne yapacağımı mı soruyorsun?”

“Evet.”

“Bilmem.”

“Eh, belki de çocuğun kaygılı görünmesinin sebebi budur. O da bilmiyordur,” dedim.

Bir an sonra “Okuldayken düşük notlar almaktan ve başımın belaya girmesinden çekinirdim,” dedi. “Artık okulda değilim ve şimdi belki de hayatımı mahvettim diye kaygılanıyorum.”

“Bu iyi,” dedim.

“Nesi iyi?”

“Gevşeyip de kötü bir hayata geçmeyeceksin demektir.”

“Ama keşke kaygılanmayı kesebilsem. Senin kaygılandığın olur mu?”

İster istemez derin bir nefes aldım. “Evet.”

“Yani insan ne kadar başarılı olursa olsun illaki kaygılanır, öyle mi?”

“Kaygının *niteliği* önemli,” dedim. “Artık beni mutlu eden şeyler konusunda kaygılanıyorum.”

Pencereden dışarı baktı. “Bunları konuşunca canım sigara çekti. Sonra da akciğer kanseri olur muyum diye kaygılanabilirim.”

Ertesi gün ona tatlı niyetine, Sharon Stone’un *Temel İğgüdü* (1992) filmini seyrettirdim. Yine abartmadan, kısa bir tanıtım konuşması yaptım. Basit bir ilke: özet geçin. Daha fazlasını merak ederse sorar.

“Paul Verhoeven,” dedim. “Hollandalı bir yönetmen; Avrupa’da birkaç hit film çektikten sonra Hollywood’a geldi. Muhteşem bir görsel saldırı; nefis ışıklandırma. Şiddet içeriği yoğun, ama seyredilir birkaç mükemmel film çekti. Bunların en iyisi *Robocop*.” Kendimi bir Mors alfabesi makinesi gibi hissetmeye başlamıştım, ama Jesse’nin kafasını karıştırmak istemiyordum.

Devam ettim: “Ayrıca tüm zamanların en kötü filmlerinden birini, tam bir kamp klasığı olan *Showgirls*’ü çekti.”

filme başladık; buğday tenli bir sarışın, cinsel ilişkiye girdiği bir adamı bir buz kıracağıyla katlediyordu. Hoş bir giriş. On beş dakika sonra, *Temel İğgüdü*’nün sadece *bayağı* insanlarla ilgili olmakla kalmayıp, bayağı insanlar tarafından *çekildiğini* düşünmemek güç. Kokainde ve lezbiyen “dekadanlığında”, akli fikri sekste olan bir okul çocuğu gibi odaklanılmış. Yine de izlemesi çok keyifli bir film olduğunu kabul etmek gerek. İnsanda hoş bir çeşit dehşet uyandırıyor. Sürekli önemli ve pis bir şeyler oluyor sanki, aslında olmasalar da.

Diyaloglar da bir alem. Jesse'ye, eskiden gazeteci olan senarist Joe Eszterhas'a şöyle şeyler yazması için üç milyon dolar ödendiğini söyledim:

DEDEKTİF: Onunla ne kadar zamandır çıkıyordunuz?

SHARON STONE: Onunla çıkmıyordum. Onunla yatıyordum.

DEDEKTİF: Ölümüne üzüldünüz mü?

SHARON STONE: Evet. Onunla yatmak hoşuma gidiyordu.

Jesse gözlerini ekrandan ayıramıyordu. *400 Darbe*'yi takdir etmiş olabilirdi, ama bu bambaşka bir şeydi.

“Bir saniye duraklatabilir miyiz?” deyip işlemek için tuvalete koştu; klozet kapağının takırtısını kanepeden işittim ve sonra öyle bir fişkırtma sesi geldi ki, sanki tuvalette bir at vardı. “Jesse, kapat şu kapıyı yahu!” Bugün bir sürü şey öğreniyorduk. Kapı küt diye kapandı. Sonra Jesse çoraplı ayaklarıyla paldır küldür koşarak, pantolonunu belinden tutarak geri döndü ve kanepeye atladı. “Baba, kabul etmelisin ki bu *muhteşem* bir film.”

